



Kanton Graubünden
Chantun Grischun
Cantone dei Grigioni

CPDR 01

Convenziun davart ils dretgs dals umans cun impediments
en il chantun Grischun



Allegra, Grüezi, Ciao

Ils 3 da december è il «Di internaziunal da las persunas cun impediments». Quest di ans dat l'ocasiun da lantschar en il chantun Grischun ina newsletter davart il tema Convenziun da l'ONU davart ils dretgs dals umans cun impediments (CRPD).

La Svizra ha suttascrit la Convenziun da l'ONU davart ils dretgs dals umans cun impediments. Perquai vala questa convenziun er per il chantun Grischun. Quant bain ademplescha il Grischun las pretensiuns da la CRPD.

La Regenza ha dà l'incumbensa a l'Uffizi dal servetsch social d'examinar la situaziun en il Grischun. L'examinaziun ha cumenzà. L'onn 2022 avain nus analisà il stadi da realisaziun. En quest connex avain nus organisà world-café (workshops) cun persunas cun impediments. Cun questa newsletter As tegnain nus al current durant ils proxims mais.

La newsletter è scritta en lingua simpla e cuntegna curtas resumaziuns en lingua facil.

Salids amicabels

Susanna Gadiant, manadra da l'uffizi

Daniel Kistler, manader da l'Integrasiun
da persunas cun impediments

Convenziun da l'ONU davart ils dretgs dals umans cun impediments

Declerà curtamain

La CRPD è ina cunvegna da las Naziuns Unidas che tracta ils dretgs da persunas cun impediments. 182 stadis han suttascrit la cunvegna. Er la Svizra è in da quests stadis. Dapi l'onn 2014 è questa cunvegna en vigur en Svizra.

Tge cuntegna questa cunvegna?

La Convenziun da l'ONU davart ils dretgs dals umans cun impediments declera ils dretgs umans generals per la situaziun speziala da persunas cun impediments. La CRPD fixescha trais finamiras principalas:

Egualitad: Persunas cun impediments han ils medems dretgs sco persunas senza impediments.

Accessibilitadad: Ils lieus publics èn accessibels per tut las persunas. Las infurmaziuns impurtantas èn perceptiblas e chapiblas per tut las persunas.

Participaziun: Las persunas cun impediments pon far valair lur abilitads, lur giavischs e lur basegns en la societad.



Resumà en lingua facila

Tge è la Convenziun da l'ONU davart ils dretgs dals umans cun impediments?

Curt: CRPD.

La CRPD è ina cunvegna.

Questa cunvegna pretenda dretgs umans.

La cunvegna cuntegna finamiras e reglas.

La cunvegna vala sin bunamain l'entir mund.

La cunvegna vala er en Svizra.

La cunvegna ha 3 finamiras principalas.

1. Tractament egal

Tut las persunas han ils medems dretgs.

Tut las persunas han las medemas pussaivladads.

Tut las persunas èn las persunas cun in impediment e las persunas senza in impediment.

2. Accessibladad

Tut ils lieus publics èn accessibels per tut las persunas.

Per exempel las staziuns da tren u las scolas u ils ospitals u ils uffizis.

3. Participaziun

Las persunas cun in impediment dastgan far part.

Las persunas cun in impediment pon esser preschentas.

Nua ch'ellas vulan.

Ellas pon decider.



«Il chantun Grischun sustegna ina societad inclusiva. La Convenziun davart ils dretgs da las persunas cun impediments è in instrument impurtant per pussibilitar a las persunas cun impediments ina participaziun autodeterminada e cun ils medems dretgs.»

Marcus Caduff, president da la Regenza

Analisa da la situaziun

La situaziun en il Grischun



Quant bain ademplescha il chantun Grischun la CRPD? Per sclerir quai, avain nus surdà la primavaira l'incumbensa per in'analisa da la situaziun ed in'analisa dal basegn. Fatg l'analisa ha la firma Interface, Politikstudien Forschung Beratung SA da Lucerna.

Enquista cumplexsiva – vast sustegn

Interface ha examinà differents rapports e documents ch'existan gia oz. Plinavant ha la firma fatg in'enquista. Dumandadas èn vegnidas las pli differentas personas spezialisadas ed organisaziuns:

- tut ils uffizis chantunals e
- 40 instituziuns dal sector da las personas cun impediments
- tut las organisaziuns e federaziuns che represchantan personas cun impediments
- la chombra da commerzi e las represchantanzas da l'economia

Interface elavura er ina cumparegliaziun cun auters chantuns. Actualmain evaluescha Interface l'enquista e las datas. Ils resultats vegnan pli tard integrads en il rapport a la Regenza.



Resumà en lingua facila

Tge pussaivladads han las personas cun impediments en il Grischun?

Quai vul la Regenza chattar ora.

La Regenza dumonda bleras personas ed organisaziuns.

Las respostas vegnan ussa rimnadas.

L'onn proxim vegnan las respostas mussadas.

World-Café

Glion, Poschiavo e Cuira

Co valiteschan las personas cun impediments la situaziun en il Grischun? Nus avain vulì emprender d'enconuscher lur opiniun.

Per quest intent avain nus organisà trais world-café (workshops) a Glion, a Poschiavo ed a Cuira. Tut en tut han participà var 50 personas cun impediments fitg differents. Nus avain obtegnì enconuschientschas preziasas tras ils world-café.

Durant tut ils trais world-café hai dà discussiuns ordvart engaschadas. En gruppas han las participantas ed ils participants discutà divers aspects. En quest connex èn las sfidas en ils secturs da l'abitar, da la mobilitad, da la lavur e da la politica stadas en il center.

Silsuenter han las participantas ed ils participants discutà dus temas: Nua exista il basegn d'agir il pli grond? E tge mesiras èn raschunaivlas?

Sco finiziun hai dà in apero. Là hai dà l'ocasiun per in barat e per discurs persunals.

Cordial engraziament a tut las participantas e tut ils participants!

Interface ha manà ils workshops. La firma è vegnida sustegnida da furmaturas e furmaturs da creschids e da translaturas da lingua da segns.





Joel Thurneysen raquinta



Joel Thurneysen, Vus avais participà al world-café a Cuira. Tge impressiun avais Vus survegnì da l'occorrenza?

Quella m'ha plaschì fitg bain. Jau chat quai impurtant, che nus, las personas cun impediments, ans pudain barattar. L'atmosfera è stada lucca – er schi sa tractava d'in tema serius. Nus avain gì avunda temp per far discussiuns. Tuttas e tuts han pudì sa far valair. Nagin n'è vegnì a la curta.

Tge temas As stattan spezialmain a cor?

Per mai èn las cundiziuns da lavur impurtantas. Jau ma giavisch cundiziuns sumegliantas sco en l'emprim martgà da lavur. Per exempel: libra tscherna da vacanzas empè da vacanzas da manaschi. In segund tema central per mai è l'autodeterminaziun.



Resumà en lingua facila

Co è la situaziun per personas cun impediments en il Grischun?

Nus avain dumandà personas cun impediments.

Per quai avain nus fatg work-shops.

Tar in work–shop sa scuntran persunas.

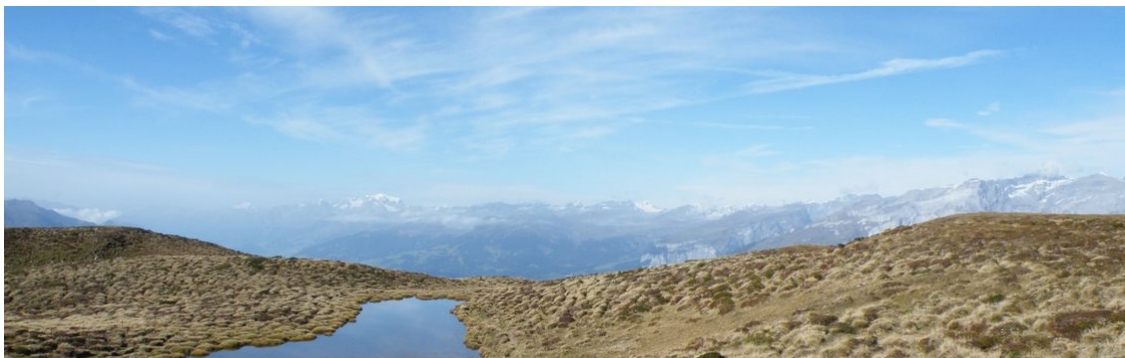
Là discurren ellas davart in tschert tema.

Nus avain survegnì bleras infurmaziuns interessantas.

Nus engraziain a tut las persunas che han fatg part.

Co vai vinavant?

Proxims pass



1. Evaluaziun e cumbinaziun da las enconuschientschas ord las enquistas ed ils world-café.
2. Planisaziun da mesiras
3. Rapport a la Regenza (cumenzament da la stad 2023)



Resumà en lingua facila

Co vai vinavant?

Nus mettain ensemen tut ils resultats.

Alura scrivain nus in rapport.

En il rapport èn scrits tut ils resultats. Quant bain sa tegna il Grischun vi da la cunvegna?

L'onn proxim survegn la Regenza il rapport.

Uffizi dal servetsch social dal Grischun | CPDR 01 | 07.12.2022

Contact: behindertenintegration@soa.gr.ch

[Impressum](#)

[Annunziar per la newsletter](#) | [Visar la newsletter](#)